

UPPGIFTER FÖR CIRKULÄRDATAASEN

Cirkulärnr: 26:20
Diariernr: SKR2026/01120
Handläggare: Anna Svanestrand
Ämnesord: Särskild avtalspension för räddningstjänsten, SAP-R, utryckningsstyrka, insatsledare, regional insatsledare, larm- och ledningsbefäl, vakthavande befäl.
Avdelning: Avdelningen för arbetsgivarpolitik
Sektion/Enhet: Arbetsrättssektionen
Extern medverkan: -
Datum: 2026-06-11
Mottagare: Kommunstyrelsen
Regionstyrelsen
Medlem i Sobona – kommunala företagens arbetsgivarorganisation
Arbetsgivarpolitik
Rubrik: Cirkulär 26:20 Arbetsdomstolens dom 2026 nr 34 om vilka arbetstagare som ingår i utryckningsstyrkan inom räddningstjänsten och omfattas av SAP-R.
Ersätter: -
Bilagor: Arbetsdomstolens dom 2026 nr 34

Sammanfattning

Arbetsdomstolen har meddelat domen 2026 nr 34 i ett mål mellan Ledarna – Sveriges chefsorganisation (Ledarna) och Räddningstjänstförbundet i Storgöteborg (RSG). Målet gällde frågan vilka som skulle anses ingå i utryckningsstyrkan enligt de centrala kollektivavtalsbestämmelserna om Särskild avtalspension för räddningstjänsten (SAP-R). Parterna är sedan länge eniga om att brandmän och styrkeledare har rätt till SAP-R. Ledarna gjorde i målet gällande att även insatsledare, regionala insatsledare, larm- och ledningsbefäl och vakthavande befäl skulle anses ingå i utryckningsstyrkan och därmed ha rätt till SAP-R, vilket RSG bestred.

Arbetsdomstolen fann att endast brandmän och styrkeledare hos RSG ska anses tjänstgöra i utryckningsstyrkan enligt kollektivavtalsbestämmelserna. De i målet aktuella ledningsbefattningarna hade därmed inte rätt till SAP-R. Observera att målet gällde tolkningen av de centrala kollektivavtalsbestämmelserna. Det förekommer lokala och enskilda avtal om en förmån som motsvarar SAP-R. De påverkas i sig inte av domen.

SLUT UPPGIFTER FÖR CIRKULÄRDATAASEN

CIRKULÄR 26:20

Avdelningen för arbetsgivarpolitik
Anna Svanestrand

Kommunstyrelsen
Regionstyrelsen
Medlem i Sobona – kommunala företagens
arbetsgivarorganisation
Arbetsgivarpolitik

Arbetsdomstolens dom 2026 nr 34 om vilka arbetstagare som ingår i uttryckningsstyrkan inom räddningstjänsten och omfattas av SAP-R

Bakgrund

Ledarna – Sveriges chefsorganisation (Ledarna) stämde Räddningstjänstförbundet i Storgöteborg (RSG) i Arbetsdomstolen och gjorde gällande att tolv arbetstagare hade rätt till Särskild avtalspension för räddningstjänsten (SAP-R) enligt bestämmelserna i de centrala kollektivavtalen. Arbetstagarna hade befattningarna insatsledare, regional insatsledare, larm- och ledningsbefäl och vakthavande befäl. RSG bestred talan och menade att arbetstagarna inte hade rätt till SAP-R, utan att bara brandmän och styrkeledare har rätt till förmånen enligt de centrala kollektivavtalen.

Bestämmelserna om SAP-R finns i de centrala kollektivavtalen om pensioner, KAP-KL och AKAP-KR. Bestämmelserna innebär att en arbetstagare inom räddningstjänsten som vid ansökan har huvudsaklig tjänstgöring i uttryckningsstyrka, har rätt att avgå med SAP-R från och med månaden då han eller hon fyller 58 år. En ytterligare förutsättning är att arbetstagaren har tillhört räddningstjänsten i minst 30 år varav 25 år fullgjorts i uttryckningsstyrka.

Sedan 1 januari 2023 gäller vissa ändringar i de centrala kollektivavtalen, som syftar till att fasa ut SAP-R. Den som har rätt till SAP-R har möjlighet att träffa en överenskommelse med arbetsgivaren om att avstå från SAP-R och istället få ett tillägg av pensionsavgift till tjänstepensionen om 12 procent av den pensionsgrundande lönen. Vidare stängdes SAP-R för nyttillträde. Istället infördes en rätt för den som huvudsakligen tjänstgör i uttryckningsstyrka att få en extra pensionsavsättning om 2 000 kr, eller ett lönetillägg med samma belopp. Beloppet har senare höjts och uppgår från och med 1 april 2026 till 2 200 kr per månad. Det gjordes inga ändringar i den krets som i grunden har rätt till SAP-R, utan kretsen är fortfarande

densamma, det vill säga den som huvudsakligen tjänstgör i utryckningsstyrka.

Den huvudsakliga frågan i målet var om de tolv arbetstagarna, som hade olika ledningsbefattningar hos RSG, skulle anses ingå i utryckningsstyrka och därmed ha rätt SAP-R enligt de centrala kollektivavtalen och till de tillägg till pensionsavgiften som infördes från och med 2023.

Vad de olika befattningarna gör

Styrkeledaren är arbetsledare för en grupp brandmän. De åker gemensamt till en skadeplats i räddningsfordonet. Insatsledare och regionala insatsledare är ledningsfunktioner som har till uppgift att samordna olika styrkor, och att samordna med andra aktörer t.ex. polis och ambulans, på skadeplatsen vid stora och komplexa brand- och olyckshändelser. De åker till skadeplatsen i ett eget ledningsfordon. Larm- och ledningsbefäl är arbetsledare för larm- och ledningsoperatörerna. Vakthavande befäl är arbetsledare för ledningscentralen. De båda sistnämnda befattningarna arbetar vid RSG i ledningscentralen och åker normalt inte till skadeplatsen.

Utryckningsstyrka

Den centrala frågan i målet var tolkningen av begreppet ”utryckningsstyrka”. Begreppet kom till i det centrala pensions- och försäkringsavtalet PFA 98, som utan ändringar i den delen förts över till senare kollektivavtal. Det definieras inte i kollektivavtalen vad som avses med utryckningsstyrka.

SKR och Sobona anser sedan lång tid tillbaka att endast brandmän och styrkeledare ingår i utryckningsstyrkan och att ledningsbefattningarna som var aktuella i målet aldrig har ingått. Bakgrunden till SAP-R är det fysiskt tunga arbetet som brandmännen utför, särskilt rök- och kemdykning.

Eftersom det kom många frågor om innebörden av utryckningsstyrka efter de ändringar som gjordes i reglerna om SAP-R 2023, gav SKR och Sobona 2023 ut cirkulär 23:10, där man beskrev sin syn på vilka som ingår i utryckningsstyrkan.

Arbetsdomstolen

Det fanns inga vittnen i målet som hade deltagit i avtalsförhandlingarna inför PFA 98 och inte heller någon dokumentation om vad man då avsett med ordet utryckningsstyrka. Arbetsgivarens vittnen hade berättat att de aktuella befattningarna inte fanns 1998, med undantag för några enstaka insatsledare. Arbetsdomstolen fann därför att det inte kunde ha funnits någon gemensam partsavsikt när bestämmelserna infördes 1998 om att ledningsbefattningarna skulle anses ingå i utryckningsstyrkan. Det var visat i målet att kollektivavtalsparterna under en längre tid haft olika uppfattningar om vem som ska anses ingå i utryckningsstyrka.

Det hade inte visats någon partspraxis som varit känd av kollektivavtalsparterna och som godtagits av dem, om att ledningsbefattningarna skulle anses ha rätt till SAP-R.

Arbetsdomstolen fann att utredningen gav starkt stöd åt att den lägre pensionsåldern 58 år ursprungligen gällde dem som utförde det fysiskt tunga arbetet, alltså brandmännen. Det var ostridigt i målet att även styrkeledare omfattas, vilket kan förklaras med att de alltid arbetar i grupp med brandmännen och följer dem nära under utryckning. Arbetsdomstolen menade att även ordet "utryckningsstyrka" tyder på att det är fråga om en enhet eller grupp som åker ut till skadeplatsen. Utryckningsstyrka är alltså den räddningsstyrka som vid larm rycker ut från brandstationen i en räddningsenhet och har till huvuduppgift att bekämpa brand på skadeplats eller på annat sätt utföra räddningsarbete.

Sammanfattningsvis fann Arbetsdomstolen dels med hänsyn till bakgrunden till och syftet med kollektivavtalsbestämmelserna, dels genom en tolkning av avtalstextens ordalydelse, att endast brandmän och styrkeledare hos RSG ska anses ingå i utryckningsstyrkan enligt kollektivavtalsbestämmelserna och ha rätt till SAP-R. Varken insatsledare, regionala insatsledare, vakthavande befäl eller larm- och ledningsbefäl omfattas av SAP-R.

Kommentarer

Genom domen har det slagits fast att det bara är brandmän och styrkeledare vid RSG som ingår i utryckningsstyrkan och därmed har rätt till SAP-R enligt de centrala kollektivavtalen. Insatsledare, regionala insatsledare, larm- och ledningsbefäl och vakthavande befäl har inte rätt till SAP-R.

Det är det tunga arbetet som brandmännen utför med bland annat rök- och kemdykning som är anledningen till den lägre pensionsåldern. Även styrkeledare har rätt till SAP-R. SKR:s och Sobonas tidigare rådgivning om vilka som ingår i utryckningsstyrkan, som kom till uttryck i cirkulär 23:10, står alltså fast.

För att ha rätt till SAP-R krävs att arbetstagaren har huvudsaklig tjänstgöring i utryckningsstyrka. Flera av befattningarna i målet hade så kallad kombinationstjänstgöring, vilket innebar att de arbetade den övervägande delen av den totala arbetstiden operativt, då de svarade på larm. Resten av tiden var kontorsarbetstid. Parterna i målet var överens om att huvudsaklighetskriteriet i och för sig var uppfyllt. Däremot menade alltså arbetsgivarsidan att tjänstgöringen inte var i utryckningsstyrka, vilket Arbetsdomstolen bekräftade genom sin dom.

I målet var det även tvistigt om den som har rätt till SAP-R också har en rätt att träffa en överenskommelse med arbetsgivaren om att avstå från SAP-R för att istället få extra pensionsavsättning, eller om arbetsgivaren kan neka en sådan överenskommelse. Arbetsdomstolen fick inte anledning

att besvara den frågan, eftersom de tolv arbetstagarna inte hade någon rätt till SAP-R och frågan om att avstå därmed inte blev aktuell. SKR:s och Sobonas uppfattning är liksom tidigare att arbetsgivaren kan neka en överenskommelse om att avstå från SAP-R.

Notera att det inte är benämningen av befattningarna som avgör om det finns en rätt till SAP-R eller inte, utan det är arbetsuppgifternas innehåll som är avgörande. Det kan i undantagsfall hos någon räddningstjänst finnas arbetstagare som benämns t.ex. insatsledare, som utför sådant fysiskt tungt arbete att de ska anses ingå i utryckningsstyrkan. Det får dock ses som ovanligt. Normalt sett har insatsledare, regionala insatsledare, larm- och ledningsbefäl och vakthavande befäl liknande arbetsuppgifter som i målet, vilket innebär att de inte ingår i utryckningsstyrkan.

Det är vanligt vid olika räddningstjänster i landet att man har ingått lokala eller enskilda avtal, med innebörden att arbetstagare som har olika ledningsbefattningar ska få en förmån motsvarande SAP-R. Sådana lokala avtal behandlades inte i domen och påverkas i sig inte av den. Det får bedömas i varje enskilt fall om ett sådant lokalt avtal föreligger och vad det i så fall innebär.

Sveriges Kommuner och Regioner
Avdelningen för arbetsgivarpolitik

Tomas Björck

Anna Svanestrand

Bilagor:
Arbetsdomstolens dom 2026 nr 34